

які заохочуватимуть сучасних учнів до читання, переконуватимуть їх у тому, що читання формує світогляд, стимулює до продукування власних текстів, надихає на нові прагнення й мрії.

Використана література

1. Мірошнікова А. Як заохотити дітей до читання. URL : <https://osvitoria.media/experience/yak-vyhovatu-mrijnyki/>
2. Шанковський О. Чому деякі діти не люблять читати і що з цим робити. URL: <http://www.barabooka.com.ua/chomu-deyaki-diti-ne-lyublyat-chitati-i-shho-z-tsim-robiti/>
3. Ukrainian Reading and Publishing Data 2018. URL : <http://data.chytomo.com>

Розвиток читацької та літературної компетентностей у контексті інтегрованого курсу «Російська мова і література» 10-11 класи

Фідкевич Олена Львівна, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України

elena.fid@ukr.net

Снегірєва Валентина Василівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України

v_snegiriova@i.ua

Модернізація шкільної освіти України висуває нові вимоги до її змісту та підходів до навчання школярів. Провідною тенденцією сучасного викладання предметів все більше стає інтеграція, зокрема, мовно-літературна, яка є характерною для зарубіжної школи і починає набувати системного практичного втілення в український освітній процес у вигляді нових інтегрованих курсів.

Актуальність предметної інтеграції, її методологічні основи, структура та шляхи реалізації репрезентовані у дослідженнях А. Данилюка, С. Гончаренка, М. Іванчук. І. Козловської, Г. Лещенко, В. Моштука, Ю. Мальованого, Є. Романенко, О. Сергєєва, Т. Усатенко, Є. Яворського, І. Стиркіна, Я. Собко, Д. Коломійця, О. Ляшенка та інш. Ці роботи стали важливим науковим підґрунтям для розв'язання проблеми створення та впровадження нових інтегрованих курсів в практику української школи, зокрема мовно-літературних.

Нині в школах України проходять апробацію інтегровані курси, серед яких і курс «Російська мова і література. Інтегрований курс. (10-11 класи) (автори: Л. І. Курач , О. Л. Фідкевич, В. В. Снегірєва) [1].

Для авторів програми було важливим представити структурно цілісну мовно-літературну інтеграцію на тематичному, понятійно-термінологічному та діяльнісному рівнях за умови збереження індивідуальних особливостей мови і літератури як засобів пізнання і як навчальних курсів.

Головною особливістю нового інтегрованого курсу є його практична спрямованість. Розвиток усіх видів мовленнєвої і читацької діяльності спрямовано на формування комунікативної компетентності, яка передбачає готовність до ефективної комунікативної взаємодії в різних ситуаціях, що відповідають досвіду, інтересам і психолого-віковим особливостям учнів старшої школи; здатність до визначення мети спілкування, вибору його ефективних моделей, оцінювання власного мовлення і його осмисленої корекції.

Завдання інтегрованого курсу корелюють із завданнями компетентісно орієнтованого навчання: активно формуються навички самостійної дослідницької діяльності; розвивається критичне мислення, освітній простір школяра стає більш інформативно якісним та насиченим, системно організованим.

Одним із важливих завдань нового курсу є формування читацької компетентності: читати і розуміти прочитане, критично осмислювати нову інформацію, доцільно використовувати її у практичній діяльності з метою професійного вдосконалення, досягнення певної мети.

Однак читання – це не тільки засіб вирішення життєво важливих практичних завдань. Читання – це ще й засіб залучення до духовних цінностей культури, засіб особистісного розвитку.

Літературна лінія в програмі і в підготовлених експериментальних підручниках для 10-го та 11-го класів спрямована на формування в учнів загальнокультурної літературної компетентності – сприйняття творів літератури як невід'ємної частини національної і світової культури, усвідомлення її специфіки як мистецтва слова, знання і розуміння художніх творів; розуміння моральних цінностей, відображених в літературі; вміння висловлювати та обґрунтовувати своє ставлення до цих цінностей, відстоювати моральні позиції; читацької – здатності до творчого читання, освоєння художнього твору на особистісному рівні, вмінню вступати в діалог «автор – читач», перейматися думками і почуттями героїв, відзначати й оцінювати мову художніх творів; мовленнєвої компетентності – володіння основними видами мовленнєвої діяльності, здатність до створення власних висловлювань, літературних творчих робіт.

У пропонованому інтегрованому курсі чільним є принцип текстоцентризму, тому передбачається, що тексти, що представлені в підручниках з нового курсу для аудіювання / читання, мають бути основою для організації значної частини роботи на уроці.

Пріоритетним видом роботи в контексті інтегрованого курсу є комплексний філологічний аналіз художніх і публіцистичних текстів, який

передбачає розгляд як ідейно-образного, морального змісту, композиції, характеристики персонажів, осмислення образу автора, так і його художньої форми, індивідуального стилю письменника, мовних засобів.

Для читання та аналізу художніх творів запропонованого курсу плануються окремі години [2]. На таких уроках проводиться аналіз світогляду письменника, певного літературного напрямку, роду, жанру, особливості тематики і проблематики, основного пафосу і художньо-естетичної своєрідності. Однак головним пріоритетом в цій роботі мають бути рефлексія учнів на проблеми, що розглядаються у творі, вміння оцінити їх, висловити свою позицію в усній і письмовій формі.

Коротко зупинимося на стратегіях читання, запропонованих в експериментальних підручниках з інтегрованого курсу «Російська мова і література» для 10 та 11 класів. Стратегії читання – це група методів, прийомів, завдань, за допомогою яких організовується повноцінне засвоєння змісту тексту. І тут важливо, щоб учні опановували практичні прийоми читання, аналізу та інтерпретації, оскільки саме на практиці включається мотивація, розвиваються загальнонавчальні й комунікативні вміння. Учителю має здолати межу між тим, що пропонується в програмі, і реальним світом. Він сам повинен вчитися відповідати на виклики сучасності. Проблема мотивації сьогодні певною мірою поступається більш технологічним підходам: що треба зробити для того, щоб створити умови, за яких школяр захоче навчатися. Серед методичних прийомів, найбільш ефективних для читання художніх текстів в умовах скорочення годин, варто виділити читання і аналіз (або коментар) ключових епізодів твору. Це класичний прийом, він мотивований не тільки економією навчального часу, урахуванням реальної навчальної ситуації, коли програмовий твір рідко прочитується школярами на момент його вивчення, а й сучасними освітніми технологіями, що дозволяють прочитати художній твір «тут і тепер», залучити його до читацького досвіду учня з допомогою інших мистецтв – кіно, телебачення, живопису, музики. Водночас жоден із предметних результатів не може бути досягнутий за відсутності самого читання і заміною його переказами короткого змісту, кіноверсіями, коміксами або аналізом художнього твору без знання учнями його тексту, що широко увійшло в учительську практику. Інші стратегії читання, застосовані нами у підручниках:

- стратегія «вчитель як читач», що спрямовує і підтримує читацьку діяльність учнів через завдання, які містять актуальну цікаву інформацію про виучуваний художній текст;

- комунікативна стратегія, яка підтримується насамперед діалогічною формою викладу матеріалу;

- культурологічна стратегія літературного тексту, що реалізується завдяки відеоряду та залученню культурознавчої інформації, яку містить художній текст.

Упровадження цих стратегій організовує розвиток читацької діяльності старшокласників від живого спостереження над мовними засобами твору – до розкриття його інтриги і характеристики героїв; від колективної роботи над текстом – до індивідуальної; від формування особистісного ставлення й оцінки прочитаного – до планування подальшої роботи і створення власних текстів.

Використана література

1. Курач Л. І., Фідкевич О. Л., Снегір'ова В. В. Програма інтегрованого курсу «Російська мова та література» для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (рівень стандарту). *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. № 7. С. 24–33.

2. Снегір'ова В. В., Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Методичні рекомендації до інтегрованого курсу «Російська мова та література» (10–11 класи). *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. № 7. С. 34–40.